

Historisch
Genootschap
Oud Soetermeer

't Seghen Waert

jaargang 44
nr 4, 2025

In deze aflevering: - De Olympus, van sportcomplex tot cultureel erfgoed
- Zoetermeer van boven
- Zoetermeer, steeds ondernemend

MONDIAL MOVERS

Verhuisbedrijf Henneken

Professionele verhuizers...
van huis uit.

Particuliere verhuizingen • Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
Nationale en internationale verhuizingen • Verwarmde en
beveiligde inboedel-/archiefofslag • Verhuishwinkel

Zernikestraat 22 | 2721 KW Zoetermeer | The Netherlands
079-36 11 368 | info@henneken.nl | www.henneken.nl

Inhoud

Blz. 2
De Olympus,
van sportcom-
plex tot
cultureel
erfgoed

Blz. 13
Zoetermeer
van boven

Blz. 22
Zoetermeer,
steeds onderne-
mend

Over Ons

Met tevredenheid kunnen we terugkijken op de laatste maanden van dit jaar met veel geslaagde activiteiten. Onze deelname aan Open Monumentendag, de tentoonstelling die in dit kader is gemaakt en de uitreiking van de Jan van der Spekprijs aan de eigenaren van het pand Julianalaan 1 waren door de medewerking en inzet van een groot aantal vrijwilligers een groot succes. We zijn gestart met het meer gebruiken van ons pand aan de Dorpsstraat met een lezing over de Floriade 1992 in Zoetermeer. Er was zoveel belangstelling dat vanwege het ruimtegebrek een tweede lezing nodig was. In januari 2026 is een vertoning van een historische film gepland.

Het Ingeborg Ter Laak Fonds van het lokale CDA is 'onder de indruk van wat het genootschap doet om de geschiedenis van Zoetermeer te bewaren en te delen met de gemeenschap' en heeft ons spontaan 250 euro geschonken! Door de ruime deelname van onze leden aan de Rabo ClubSupport actie kregen we bijna 1500 euro voor de vervanging van computers. Dank daarvoor!

We zijn volop in gesprek met de Erfgoedpartners (Architectuurpunt en Schatbewakers) en de gemeente Zoetermeer over de realisatie van een Erfgoedcentrum. Daarnaast denken we na over de toekomst van onze vereniging. Het ledenbestand is licht dalend waardoor contributie inkomsten minder worden, en de hoogte van de subsidie van de gemeente staat onder druk. Door het wegvallen van vrijwilligers worden we op verschillende fronten kwetsbaar. We beramen ons op (forse!) ledengroei! Denkt of doet u mee?

Al deze werkzaamheden en activiteiten worden door bestuursleden en vrijwilligers gedaan, zij zijn onmisbaar voor de continuïteit van de vereniging. Vrijwilligers worden niet betaald. Niet omdat ze waardeloos zijn, maar omdat ze onbetaalbaar zijn.

We sluiten een turbulent jaar af, zowel nationaal als internationaal. Onze vereniging is vergeleken daarbij een baken van rust. Ik wens u prettige feestdagen en een goede jaarwisseling!

Jan de Ruiter
voorzitter

Omslag: Luchtfoto van de Zoetermeerse binnenstad
(foto: Ardito, 2022)

Inhoud

- 2 De Olympus, van sportcomplex tot cultureel erfgoed
- 12 Verkeersdrukte
- 13 Zoetermeer van boven
- 22 Zoetermeer, steeds ondernemend
- 24 Column: De Skyline
- 26 Uitreiking tiende Jan van der Spekprijs

De Olympus: van sportcomplex tot cultureel erfgoed¹

Karen Kranen en Paul Schoenmakers

De Olympus, het voormalige sportcomplex aan de Voorweg, is een van de iconen van Zoetermeer. Een bijzonder gebouw, niet alleen door zijn geschiedenis en functie, maar vooral door zijn bijzondere koepel. Een zogenoemde geodetische koepel, een schepping van de Amerikaan Buckminster Fuller, die daarom vaak wordt genoemd als de architect van de Olympus. Maar was hij werkelijk de ontwerper van de Olympus of de koepel? Dit artikel vertelt over de geschiedenis en bouw van de Olympus. Ook wordt aandacht besteed aan de geschiedenis van het zwemmen in Zoetermeer en de ideeën en techniek daarachter en zijn ontwerpers.

Zwemwater in Zoetermeer

In tegenstelling tot bijvoorbeeld Den Haag, dat in 1925 het buitenbad Zuiderpark had aangelegd en in 1920 waarschijnlijk het grootste overdekte zwembad van Europa had, 'De Regentes', zijn Zoetermeeders lang afhankelijk geweest van het al aanwezige buitenwater. In interviews met Zoetermeeders over het dagelijks leven in Zoetermeer vertellen zij over het zwemmen in de weteringen, de Noord Aa of de Plas van Poot, de zandwinningsplas uit 1935.

De sloten en weteringen in en om de latere groeistad Zoetermeer waren niet bijzonder schoon. Huisvuil en fabrieksafval werd buiten de stad gestort of gebruikt voor het ophogen van walkanten. Zogenaamd "vloeibaar" vuil ging vaak de sloot of wetering in. De gemeenteraad was op de hoogte van deze zwemomstandigheden maar het duurde lang voordat er een oplossing was. In de jaren (19)30 werd een buitenbad aangelegd bij de boerderij van Kalisvaart aan de Stationsstraat in de nabijheid van de

watertoren. Er werd een vermoedelijk betonnen bak gemaakt met houten wanden, zodat de zwemmers niet in de modder stonden. Voor het in- en uitklimmen waren er trappen en een houten steiger. Bovendien waren er kleedhokjes aanwezig. Deze zwemplaats werd door de gemeente niet financieel ondersteund. De aanleg van een riolering kreeg in de jaren (19)50 prioriteit. Maar daarmee was het probleem van het afvalwater nog niet opgelost. Het vuile water kwam uiteindelijk onbewerkt buiten het

dorp weer in sloten en vaarten terecht. Pas toen de rioolwaterzuivering in 1960 was gebouwd werd er niet meer direct op het buitenwater geloosd.

De wederopbouw: de opkomst van het zwemmen in Zoetermeer
In de jaren vijftig nam de welvaart in Nederland toe en daarmee groeide ook de behoefte aan recreatie- en sportvoorzieningen. Zoetermeer, destijds nog een bescheiden dorp, begon gestaag te groeien van circa 6000 inwoners in 1945 tot ruim 15.000 in 1969.

Ten zuiden van de Dorpsstraat werd een nieuwe woonwijk gebouwd, compleet met het Wilhelminapark en een sportpark – het latere Burgemeester Vernèdepark.

In de jaren zestig van de vorige eeuw deed het schoolzwemmen zijn intrede, waarbij kinderen vanaf ongeveer acht jaar zwemles kregen als onderdeel van het lesprogramma. De behoefte aan een overdekt zwembad groeide, en in 1968–1969 werd aan de Van Stolberglaan het eerste bad- en sportcentrum van Zoetermeer gerealiseerd. Het ontwerp was van architect A. de Waard, destijds werkzaam bij de gemeente. Het complex – dat later bekend zou staan als De Driesprong – ligt strategisch nabij het Vernèdepark en beschikte over een wedstrijdbad van 25 meter, een ondiep instructiebad en een gymnastieklokaal.

Rond dezelfde periode werden aan de Dr. J.W. Paltelaan meerdere scholen gebouwd, wat de locatie extra geschikt maakte voor schoolzwemmen en sportactiviteiten. In diezelfde periode, in 1967, werd de zwemvereniging 'De Watervrienden Zoetermeer' (WVZ) opgericht. De vereniging verzorgt zwemlessen en biedt daarnaast de mogelijkheid om diverse zwemsporten in verenigingsverband te beoefenen. Het zwembad wordt binnenkort in verband met woning-

Zwembad in de Delftewallenwetering, 1935

bouwoontwikkeling gesloopt.

In 1962 kreeg Zoetermeer de status van overloopkern voor Den Haag, en later ook die van groei-kern. Rondom het oorspronkelijke dorp werden nieuwe woonwijken gepland, waarvan Palenstein en Driemanspolder als eerste werden gerealiseerd. Hierdoor groeide het inwonertal al snel tot circa 20.000. Aan de noordzijde van Zoeter-

meer, bij de nieuwe wijk Palenstein, opende in 1971 een nieuw openluchtzwembad: Het Keerpunt. Dit zwembad, gelegen in het Burgemeester Van Tuylpark – het nieuwe recreatie- en sportgebied van de stad – beschikte over een wedstrijdbassin en ruime ligweiden. Het groeide uit tot een geliefde plek voor zomerse ontspanning. Inmiddels is het zwembad gesloopt.

Sportcomplex De Driesprong aan de Dr. J.W. Paltelaan (foto Jan van Es, 2002)

Van Veen
Schoenen

Dorpsstraat 83 - 2712 AE Zoetermeer - Telefoon (079) 316 31 65
www.vanveenschoenen.nl - vanveenschoenen@gmail.com

Verlaan makelaardij
gaat tot het uiterste!

Woning (ver)kopen?

verkoop | aankoop | taxaties | verhuur
hypotheek | verzekeringen

Verlaan Makelaardij
Vlamingstraat 5
2712 BZ Zoetermeer

Telefoon: 079 3620555
info@verlaanmakelaardij.nl
www.verlaanmakelaardij.nl

Bensjes

De complimenten van mevrouw Louise van den Bosch:

'In het prachtige blad nr 3 / 2025 las ik onder het kopje "Wist je dat", dat men zich op kan geven voor de digitale nieuwsbrief die 4 keer per jaar wordt uitgegeven. Bij deze. Ik lees 't Seghen Waert van voor tot achter met veel plezier en bewaar ze allemaal.'

Wilt u ook de Nieuwsbrief ontvangen? Stuur een email aan ledenadministratie@oudsoetermeer.nl.

Plannen voor een sportaccommodatie in Meerzicht

In de gemeentelijke sportnota voor de periode 1973–1978 was al vastgelegd dat in iedere wijk een sportvoorziening met instructiebad zou komen. Ook de wijk Meerzicht zou een overdekt zwembad met sportzaal krijgen. Daartoe werd een Werkgroep Sportaccommodatie Meerzicht ingesteld onder leiding van wethouder Van de Wouw. Op 27 augustus 1974 kwam deze werkgroep voor het eerst bijeen.

circa 6.000 m² groot. Vanwege de beperkte ruimte en de wens voor een ligweide, werd gedacht aan stapelbouw in plaats van hallen naast elkaar. De ontsluiting zou plaatsvinden via de Voorweg – minder ideaal voor de achterliggende wijk Meerzicht, maar juist gunstig vanwege de goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer. Op het eigen terrein aan de Voorweg was slechts een beperkt aantal parkeerplaatsen beschikbaar, maar het nabijgelegen station van de Zoetermeerlijn bood

Marcel Muyres en met IBC die zijn plannen had aangepast. Inmiddels werden ook wijkvertegenwoordigers betrokken. Zij uitten kritiek op de plannen: de ligweide zou te klein zijn en de voorgestelde koepel te groot. Nadat beide partijen hun definitieve plannen hadden ingediend, werd een kostenvergelijking gemaakt. Marcel Muyres bleek het goedkoopst te zijn, ook in exploitatie, ten opzichte van IBC, dat echter een groter vloeroppervlak van 700 m² bood. Een meerderheid van de werkgroep sprak zich daarom uit voor het plan van Marcel Muyres. Wethouder Van de Wouw, die in Amerika diverse koepels had bekeken en aanvankelijk voorstander was van de koepel, schaarde zich uiteindelijk – zij het schoorvoetend² – achter dit meerderheidsstandpunt. Maar hij was wel van mening dat de 700 m² ruimte in de toekomst misschien noodzakelijk was.

Toch besloot het college om in zee te gaan met IBC. Het definitieve ontwerp werd toevertrouwd aan architectenbureau Margry, Jacobs, Tuns en Horsting³, dat in het ontwerp de Temcor-koepel zou toepassen. De totale bouwkosten bedroegen ca 8 miljoen gulden⁴ waarvan er 6 miljoen door het rijk werden betaald.

Het ontwerp en de opbouw van het sportcomplex

Het definitieve ontwerp voor het sportcomplex werd gemaakt door architectenbureau Margry e.a. Het complex omvatte twee zwembaden, een grote en een kleine sportzaal, kleedruimten, een bistro, een vergaderruimte en technische ruimten. In het ontwerp werd gebruikgemaakt van een koepel met een overspanning van 63 meter geleverd door de Amerikaanse firma Temcor. Deze standaardhal was beschikbaar in verschillende diameters en kon uitgevoerd worden in twee grondvormen: een zeshoek zoals bij de Olympus of een vijf-

Entree van openluchtzwembad Het Keerpunt in het Burgemeester van Tuylpark, 1972 (foto Walter de Maar)

Door het vervallen van de tijdelijke spoorboog van de Zoetermeerlijn, ten oosten van de toekomstige tennishal aan de Voorweg, kwam een geschikte locatie beschikbaar. Er was op dat moment een tekort aan binnensportaccommodaties en overdekt zwembad. Omdat het centrale stedelijke sportcentrum voorlopig nog op zich zou laten wachten, besloot men deze gelegenheid aan te grijpen om op deze locatie een wijkvoorziening te realiseren.

De sportaccommodatie moest geschikt zijn voor lichamelijke opvoeding, sport en sportieve recreatie in de wijk. Het zwembad moest niet alleen geschikt zijn voor wedstrijden en zwemlessen, maar ook ruimte bieden voor recreatie, met een directe koppeling aan een speel- en ligweide. De beschikbare kavel was

voldoende parkeergelegenheid. Daarnaast zou het sportcentrum ook een functie moeten vervullen voor de wijk Buytenwegh-De Leyens.

Vijf bouwmaatschappijen werden aangeschreven, die snel reageerden en plannen indienden: BV Eurosport, Tip Combine NV, Marcel Muyres, Bredero en Maprin B.V. Eurosport en Tip Combine vielen al snel af, omdat zij niet aan het programma van eisen voldeden. Daarnaast nam ook de Internationale Bouwcompagnie (IBC) uit Best contact op met de gemeente en diende enkele schetsontwerpen in met een koepel en een daarnaast gelegen hal. Deze firma beschikte over de Europese licentie voor de bouw van koepels van de Amerikaanse firma Temcor. De werkgroep besloot door te gaan met de plannen van

hoek. De koepel werd gefabriceerd in Amerika en in containers aangeleverd.

In feite bestaat het gebouw uit twee afzonderlijke onderdelen: de koepel zelf en daaronder een vrijstaande betonconstructie met kolommen, vloeren, kelders en de twee zwembaden. Bureau Margry e.a. was verantwoordelijk voor het ontwerp van de betonconstructie, de plattegronden, de gevels en de staalconstructie die de koepel ondersteunde. De kleur van de buizen in de koepelconstructie en ondersteunende straalconstructie waren kenmerkend voor Zoetermeer: blauw, een kleur uit het gemeentewapen die om stedenbouwkundige of promotieredenen veel in de openbare ruimte wordt gebruikt. Zie bijvoorbeeld de lantaarnpalen langs de hoofdwegen, brugleuningen of de kleuren gebruikt bij de openbare scholen. Maar ook andere kleuren werden gebruikt: rood en geel (ook uit het gemeentewapen).

Naamgeving en feestelijke opening van de Olympus

Op 24 augustus 1976 sloeg minister Harry van Doorn de eerste paal voor het nieuwe sportcomplex. De bouw verliep voorspoedig en op donderdag 20 april 1978 werd het complex officieel geopend door prins

De Olympus met kenmerkende kleuren: blauw, rood en geel (foto A.J. Leepel)

Bernhard. Tijdens de openingsceremonie sprak hij de volgende proclamatie uit:

"Moge de ware Olympische gedachte, dat deelnemen belangrijker is dan overwinnen, ook hier voortleven. In de hoop dat de Zoetermeerse bevolking veel en vaak van deze Olympus gebruik zal gaan maken, verklaar ik dit complex voor geopend."

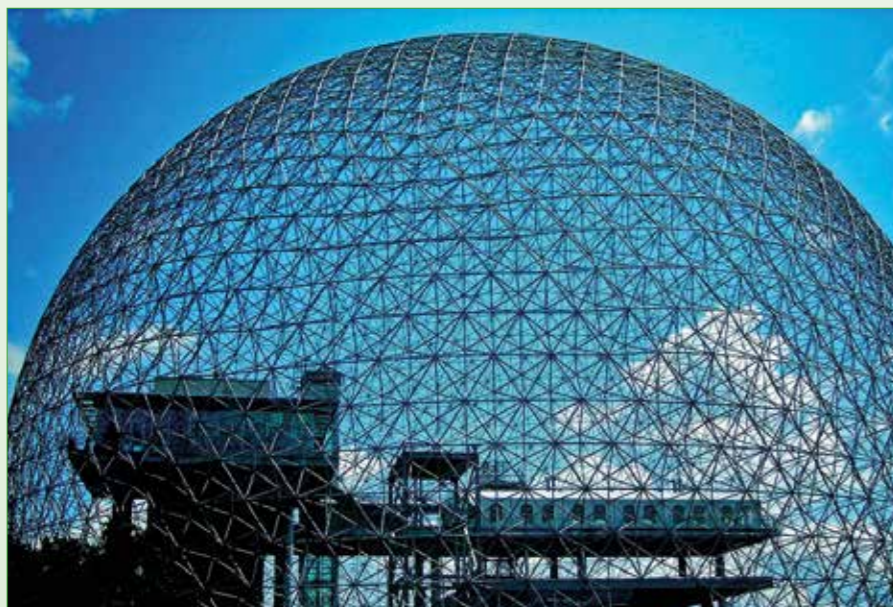
De opening werd groots gevierd, geheel in stijl van de klassieke Griekse Olympische Spelen, met klaraengeschal en thematische

aankleding. Maandenlang had een speciaal feestcomité onder leiding van wethouder Meijer, gewerkt aan de voorbereidingen.

Voorafgaand aan de opening was een prijsvraag uitgeschreven onder de inwoners van Zoetermeer voor het bedenken van een naam voor het sportcomplex. Uit tientallen inzendingen koos de commissie de naam Olympus. De gekozen Griekse naam werd niet alleen symbolisch, maar ook inhoudelijk doorgevoerd in het openingsprogramma. Sportdemonstraties werden afgewisseld met Griekse muziek, dansgroepen en klederdracht. Over deze invulling vond intensief overleg plaats met de Griekse ambassadeur en de Nederlandse ambassade in Griekenland.

Als bijzonder eerbetoon werd uit de Griekse berg Olympus een rotsblok gehouwen, dat door de KLM naar Nederland werd vervoerd, compleet met een certificaat van herkomst. Dit rotsblok kreeg een prominente plek in de entree van het sportcomplex, als blijvend symbool van de Olympische gedachte.

Het Amerikaanse paviljoen 'Montreal Biosphère' Expo in 1967, Montreal (bron: Environment Canada www.ec.gc)

Indeling en gebruik van het sportcomplex

Via de hoofdingang waren zowel het zwembad als de verschillende verdiepingen van het sportcomplex toegankelijk. Een entreekaartje voor het zwembad kostte destijds 1,60 gulden. Op de begane grond bevonden zich de kassa, de kleedkamers, het grote 25-meterbad, het kleinere instructiebad en verschillende vergaderruimten.

Zowel het grote als het kleine zwembad waren in de lengte verdeeld in drie zones, variërend van

de kelder de installatieruimte voor de technische voorzieningen.

De sportzalen lagen op de eerste en tweede verdieping. De grote sportzaal, met een afmeting van 22 bij 42 meter, was uitgerust met kleedkamers. Op de tweede verdieping bevond zich een tribune met 500 zitplaatsen, met daarachter een kleinere zaal van 16 bij 28 meter en een krachtsportcentrum. In deze ruimtes konden binnensporten in verenigingsverband worden beoefend. Op zaterdagochtenden van 9:00 tot 12:00 uur vond de sport-

bracht. Daarnaast beschikte het complex over een gemeentelijke "Sport-o-theek", een uitleenpunt voor sportmaterialen. Inwoners konden hier materialen lenen voor bijvoorbeeld buurtfeesten of sportactiviteiten.

De koepel

De Olympus ontleent zijn kenmerkende uitstraling aan de koepel – het element dat dit gebouw zo bijzonder maakt. In de bouwkunde biedt een koepel, een halve of gedeeltelijke bolvorm, verschillende voordelen. Zo is de constructie volledig zelfdragend, waardoor tussensteunpunten overbodig zijn. Bovendien heeft een bol van alle ruimtelijke vormen de grootste inhoud in verhouding tot het kleinste buitenoppervlak. Vergelijk bijvoorbeeld een bol met een kubus: bij gelijke inhoud heeft de bol een kleiner oppervlak. Dit maakt bouwen in bolvorm efficiënt – het bespaart zowel materiaal als energie bij eenzelfde volume.

Toch brengt een koepelvorm ook uitdagingen met zich mee. De gebogen wanden en ronde vloer maken de inrichting vaak lastig. Daarnaast wijkt de bouw van een koepel af van conventionele methoden, wat het proces complexer en kostbaarder maakt. Ook op het gebied van akoestiek kunnen er problemen ontstaan; door de ronde vorm kunnen geluidsgolven zich herhalen en leiden tot storende echo's.

Een ander praktisch obstakel is dat standaard bouwmaterialen meestal vlak zijn. Om daarmee een koepel te realiseren is een bijzondere aanpak nodig. Hiervoor zijn verschillende wiskundige methoden ontwikkeld, waarvan de geodetische benadering een van de bekendste is. Deze werd uitgewerkt en onder de aandacht gebracht door Richard Buckminster Fuller. De koepel van de Olympus is gebaseerd op dit principe.

De grote sportzaal van de Olympus gezien vanaf de tribune (foto Kees van den Burg)

ondiep naar diep, afgestemd op verschillende zwemniveaus van leerlingen. Het zwembad bood ruimte aan diverse takken van zwemsport, zoals waterpolo, wedstrijdzwemmen en figuurzwemmen. In de wanden van de zwembaden waren onderwaterlampen aangebracht om figuurzwemmen goed zichtbaar te maken. Via grote schuifdeuren was bovendien het buitenkinderbad en het zonneterras bereikbaar. De zwemverenigingen maakten in de avonduren intensief gebruik van de faciliteiten. Onder het zwembad bevond zich in

instuif plaats, waarvoor een toegangsprijs van 1 gulden werd gevraagd. De grote sportzaal bood voldoende ruimte voor drie volleybalvelden, zeven badmintonvelden of een basketbalveld geschikt voor internationale wedstrijden en trampolinespringen⁵. De kleinere zaal werd gebruikt voor onder andere basketbal, badminton, zaalvoetbal, hockey, tennis en trampoline springen, maar ook voor tafeltennis en schermen. Dankzij een hijsbalk en grote deuren in de gevel konden ook zware turn- en gymnastiektoestellen naar binnen worden ge-

Kunst bij de Olympus

Op grond van de 1%-regeling was er budget beschikbaar voor de realisatie van een kunstwerk. Hiervoor werd een prijsvraag uitgeschreven, waarop 49 inzendingen binnenkwamen. De keuze viel op het ontwerp van Rudolf Wolf: Getordeerde Tetraeder⁶.

Het betreft een monumentale, opengewerkte sculptuur, opgebouwd uit stalen buizen. De vorm is gebaseerd op een tetraëder – een ruimtelijke figuur met vier driehoekige vlakken. De sculptuur is getordeerd: assen en vlakken zijn licht verdraaid ten opzichte van elkaar.

Het kunstwerk verwijst naar de constructie van de koepel, die eveneens op driehoekige structuren berust. Ondanks zijn aanzienlijke hoogte van 24 meter oogt de sculptuur licht en transparant, en vormt deze een ruimtelijke tegenhanger van de koepelvorm van de Olympus.

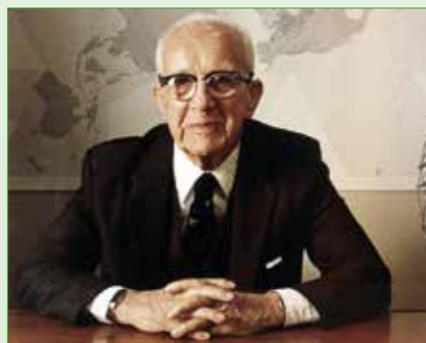
Kunstwerk Getordeerde tetraeder door Rudolf Wolf naast de Olympus

Behoud door herbestemming

In maart 1995 werd een referendum gehouden over welke gemeentelijke zwembaden open zouden blijven en gerenoveerd zouden worden. Naar aanleiding hiervan werd een deel van Olympus gesloten, waaronder het zwembad. De nieuwe huurder, en later eigenaar, heeft de begane grond ingericht als speelparadijs. De sportzalen bleven in gebruik tot 2016 en zijn enkele jaren geleden verbouwd tot trampolinehal. Door het gebouw nieuwe functies te geven, kon de Olympus behouden blijven. Het complex heeft een belangrijke betekenis voor Zoetermeer. Het is bijzonder door zijn architectuur en scoorde dan ook hoog in de gemeentelijke inventarisatie van mogelijke naoorlogse monumenten. In 2019 hebben het Cuypersgenootschap en de Bond Heemschut de gemeente verzocht om het gebouw aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Richard Buckminster Fuller

Om te begrijpen hoe deze architect tot zijn ideeën kwam, kijken we eerst naar zijn levensverhaal. Richard Buckminster Fuller was een veelzijdige denker – architect, uitvinder, futurist en dichter. Hij studeerde aan Harvard College in de Verenigde Staten, maar zonder succes. Daarna had hij diverse func-

R. Buckminster Fuller 1895 - 1983 (CSU Archives Everett)

ties in in de textiel- en vleesverwerkende industrie, bij de marine en in de vliegtuigbouw. Met deze bescheiden ervaring wist hij toch uit te groeien tot een van de meest vooraanstaande denkers uit zijn tijd. Hij werkte aan een groot aantal projecten op het gebied van techniek en milieu, gaf les aan verschillende universiteiten en bekleedde van 1957- 1975 een leerstoel art en design aan de Southern Illinois University in Carbondale. Een belangrijk keerpunt in zijn loopbaan kwam in de jaren twintig, toen hij zich voor het eerst serieus met woningbouw begon bezig te houden.

In 1926 ontwikkelde Fuller samen met zijn schoonvader, een architect uit New York, een bouwsysteem voor de woningbouw: Stockade Building Technique. Hij gaf enkele jaren leiding aan dit project. In de jaren dertig werkte hij aan het energiezuinige Dymaxion-huis, met een woonoppervlakte van 90 m². Bij het ontwerp lag de nadruk op milieuvriendelijke oplossingen, zoals een neveldouche om waterverbruik te beperken en een composttoilet. Ook de ronde vorm van het huis droeg bij aan een lager energieverbruik. Met zijn ronde vorm en gevels van gepolijst aluminium oogde het ontwerp uiterst modern voor die tijd. Ook de bouwmethode was innovatief: met technieken uit de vliegtuigindustrie werden

bouwpakketten vervaardigd. De onderdelen werden op de bouwplaats op de grond geassembleerd en vervolgens via een centrale mast omhoog gehesen – een techniek die later ook zou worden toegepast bij geodetische koepels. Er werden wele prototypes van het Dymaxion-huis gebouwd en slechts één woning werd daadwerkelijk bewoond. Deze voorbeelden zijn slechts een greep uit de brede ontwikkeling van Buckminster Fuller. Naast zijn technisch vernuft stond hij vooral bekend om zijn vermogen om ideeën overtuigend te promoten en anderen te inspireren om met hem samen te werken

De geodetische koepel

De bekendste uitvinding van Buckminster Fuller is zonder twijfel de geodetische koepel. Dit is een koepelvormige constructie die bestaat uit een netwerk van driehoeken. Deze driehoeken verschillen iets van vorm en grootte, zodat ze samen een gebogen oppervlak kunnen vormen dat de ronde vorm van een bol benadert. Door deze slimme opbouw ontstaat een sterke en lichte structuur, die bovendien efficiënt is in materiaalgebruik en toepasbaar voor allerlei doeleinden.

Het principe achter de geodetische koepel werd in feite al eerder bedacht door Walther Bauersfeld, die in 1923 in het Duitse Jena een planetarium ontwierp en bouwde. Toch was het Buckminster Fuller die het idee verder uitwerkte en toepaste op grotere schaal en in uiteenlopende situaties.

In 1947 en 1948 gaf Buckminster Fuller les aan het Black Mountain College in North Carolina. Deze onderwijsinstelling stond bekend om haar experimentele en interdisciplinaire aanpak en fungeerde als een belangrijke broedplaats voor vernieuwende kunstenaars, schrijvers en denkers. Het college werd vaak vergeleken met het Bauhaus in Dessau, Duitsland. Toen het Bauhaus door de nazi's werd gesloten, vluchtten verschillende docenten naar de Verenigde Staten en vonden een nieuw onderkomen, onder andere bij Black Mountain College. Onder hen bevonden zich Josef en Anni Albers en ook Willem de Kooning.

Mogelijk brachten deze contacten Fuller op het spoor van Bauersfelds eerdere werk. In samenwerking met studenten werkte hij het idee van de geodetische koepel verder uit en zette hij het om in de praktijk door het bouwen van een kleine koepel. Donald Richter, een van zijn studenten, berekende daarbij de lengte van de verschillende ribben – een cruciale stap in het realiseren van de complexe geometrie van de koepel.

In 1954 richtte Fuller samen met architect Shoji Sadao het bureau Fuller & Sadao Inc. op. Hun eerste grote opdracht was de bouw van een dubbellaagse geodetische koepel voor het Amerikaanse paviljoen op Expo 67 in Montreal – het huidige 'Montreal Biosphère'. De berekeningen voor de ribbenlengtes werden opnieuw uitgevoerd door Donald Richter, Fullers voormalige student aan Black Mountain College.

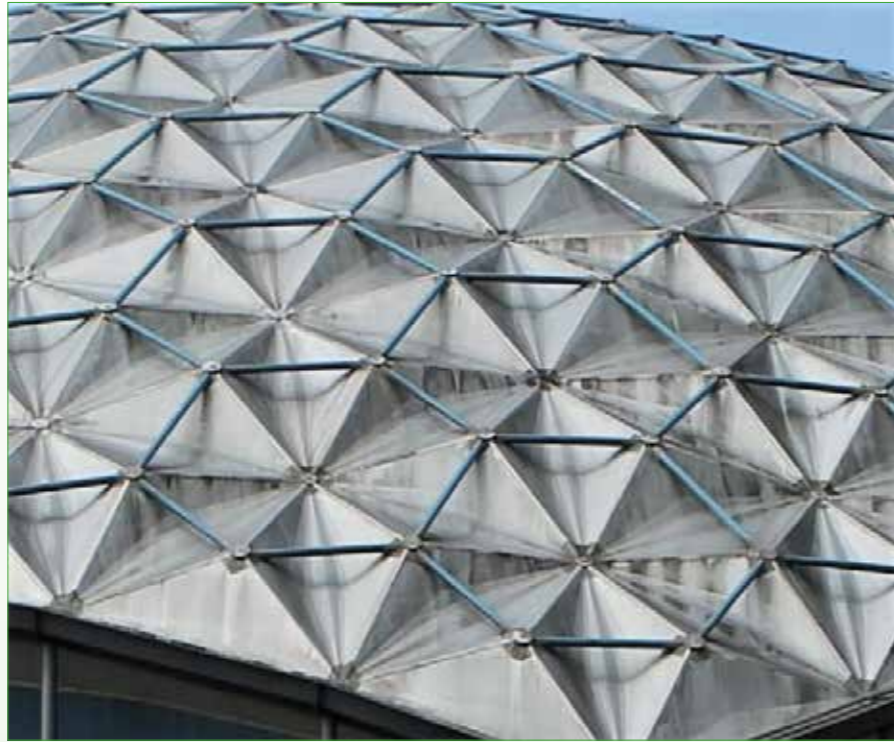
Na zijn studie ging Donald Richter aan de slag bij Kaiser Aluminium, waar hij verantwoordelijk was voor het ontwerp en de bouw van geodetische koepels. Tijdens zijn tijd daar ontwikkelde hij koepel-elementen die hij later zou doorontwikkelen binnen zijn eigen bedrijf, dat hij in 1964 oprichtte: Temcor. Buckminster Fuller was vanaf het begin lid van de raad van bestuur. Een belangrijke innovatie van Temcor was de zogenaamde Center Tower Erection Method. De koepel-elementen worden op de grond samengevoegd en via een mast opgehesen. Dit lijkt op de manier waarop Fuller zijn Dy-

Figuur 10 De bouw van de sportkoepel rond de centrale mast

maxion House bouwde. Bij de bouw van de Olympus is deze methode toegepast. Op youtube⁷ is een filmpje te zien van deze methode bij de bouw van het Aviodome.

De koepелеlementen bestaan uit ruitvormige aluminium platen waarvan twee punten met een staaf aan elkaar zijn verbonden. Daardoor is het element stijf in twee richtingen. De elementen zijn dubbelwandig en gevuld met isolatiemateriaal van steenwol. De elementen worden in de punten en langs de randen aan elkaar verbonden en afgekit. De verbindingstaven vormen samen een patroon van zeshoeken en, in combinatie met de aluminium beplating, ontstaat zo een dragende constructie volgens het stressed-skin-principe. Het systeem functioneert daarmee feitelijk als een dubbellaagse structuur. Aan de binnenzijde van de koepel is een laag akoestisch materiaal aangebracht om de nagalm in de ruimte te verminderen.

Koepелеlementen, een dubbellaags systeem: dak en detail (foto Dick Valentijn, bewerking Paul Schoenmakers)

Noten:

- 1 Op de website van HGOS is een uitgebreidere versie van dit artikel opgenomen
- 2 Verslagen werkgroep 11 maart 1975
- 2 Nu: MAS architectuur
- 4 De definitieve bouwkosten bedroegen 10,5 miljoen
- 5 https://www.youtube.com/watch?v=Ael_KDZ3hGg Nationaal kampioenschap trampolinespringen in Zoetermeer
- 6 Brief B&W 12 juli 1977
- 7 https://www.youtube.com/watch?v=gTibCwOn_4l

Bronnen:

Stadsarchief Zoetermeer, 050 Archief gemeentebestuur 1962-1975: nr. 1813 verslagen Werkgroep sportaccomodatie Meerzicht
Literatuur:
Your private sky, R. Buckminster Fuller, the art of design science, door: J. Krausse en C. Lichtenstein (1999)
De veelzijdigheid van bollen, door: M. Kindt en P. Boon (2001)
Zoetermeer Stad, 1973-1987, uitgave gemeente Zoetermeer

Joke de Kler (1950-2025)

Joke was altijd omringd door boeken. Het huis van Joke en haar man Dick ademde boeken, tot in de kleinste hoeken. Decennialang werkte de geboren Haagse in de Bibliotheek in Zoetermeer. Zij verzorgde achter de schermen vooral de inkoop van duizenden boeken die hun weg vonden naar de uitleen.

Joke vond ook haar weg naar het HGOS. Je kon haar nooit missen: het hele pand hoorde regelmatig haar uitbundige schaterlach. Met haar vrolijke uitstraling wist ze ook mensen te binden en te enthousiasmeren. Ze was suppoost bij het Stadsmuseum, actief in de Archeologische Werkgroep, interviewde mensen voor 't Seghen Waert en werkte de opnamen vanaf de band ook uit. Ze schreef artikelen en de boeken Feesten in Zoetermeer (2006) en Zoetermeer 1950-2010, Dorpsbewoners worden stedelingen (2010). Al jaren lang scande ze wekelijks samen met haar man Dick knipsels, boeken en foto's voor onze website. En altijd stond ze klaar om voor bijeenkomsten de catering te organiseren, tijdens Halloween in heksenpak snoepjes uit te delen en met Lichtjesavond de etalage te versieren, vergezeld van een glas wijn.

Ze was al een tijdje ziek maar maakte nog volop afspraken voor de komende maanden. Toch is zij na een kort ziekbed overleden. Wij missen haar nu al zeer en wensen Dick en haar familie veel sterkte.

Piet Drapers (1938-2025)

Zuid-Beijerland was het geboortedorp van Piet Drapers. Na de militaire dienst ging hij in 1960 aan het werk bij de PTT waar hij het uiteindelijk tot directeur schopte. Met zijn vrouw Rita woonde hij vanaf 1972 in Zoetermeer. Inburgeren ging via de oudercommissie van de Meester Verwersschool en later als bestuurder van de Wereldwinkel.

Sinds 2002 was Piet lid en later coördinator van onze redactie. Bescheiden kwam hij regelmatig langs, vragend en vertellend over zijn laatste vondsten, waarover hij tientallen verhalen publiceerde. Ook was hij betrokken bij vele boeken. Als redacteur was hij nauwgezet en een expert in het vinden van taal- en tikfouten. Hij hield met zijn rust, wijsheid, ruime bestuurservaring en oog voor de mens, vrijwilligers in onze vereniging bij elkaar. Zijn liefde voor de geschiedenis van Zoetermeer kwam ook tot uiting in de plek waar hij tot op het laatst woonde: een huis aan de Tweede Stationsstraat, gebouwd voor een echte boterboer. Hij was er trots op.

De laatste tijd oogde Piet moe en zijn tred werd trager. Niet zo raar voor iemand van 86 jaar. Hij bleek uiteindelijk ongeneeslijk ziek. Binnen twee weken overleed hij, afscheid hebben we niet meer kunnen nemen. Het was voor ons een schok maar nog meer voor zijn vrouw en zoon. We wensen hen dan ook veel sterkte.

Verkeersdrukte

Cees Cammeraat uit Waddinxveen stuurde ons de volgende bijdrage:

'Mijn vader Pieter Cammeraat (1906-1970) vestigde zich in 1926 in Zegwaart en begon een sigarenfabriekje. In 1929 publiceerde hij het volgende gedicht in de lokale krant':

*In ons kleine drukke plaatsje
is de Dorpsstraat toch zo smal
en de vraag is overbodig
of dit ooit veranderen zal.
Maar juist dit is zo gevaarlijk
in zo'n druk en wild gerij,
schijnen sommigen te denken
heel de Dorpsstraat is van mij.
Op den hoek bij Rodenburg
waar steeds kalmte wordt verzocht
rijden enkelen per motor
ijskoud veertig in den bocht.
Links en rechts is daar al spottend
aangegeven door een lijn,
spottend hoe wij in de regels
van 't verkeer bedreven zijn.
En wat is voor al 't genoemde
menigmaal het treurig slot:
hier een auto in elkander,
daar dan weer een been kapot.
Denkt dan steeds aan 't maximum
in de smal bebouwde kom,
rijdt vooral ook zeer voorzichtig,
scherpe, drukke hoeken om.*

*Aan een auto zit een pijltje
en een toeter of een fluit,
rijdt ge fiets of paard of wagen,
steek dan maar uw handje uit.
Wees bij scholen op uw hoede
'k wed, uw dag is zeker goed
als Fortuna u wil helpen
en ge 't volgende dan doet.
Denk om onze kind'ren! "langzaam"
waarom geeft geen bord deez' les?
dan een lachje van een knappe
lieve onderwijzeres.
Maar al raakt ge door bekoring
daar dan uw positie kwijt,
dat zal voor 't gerecht niet helpen,
al is 't nog zo'n lieve meid.
Zorg dan bij het autosturen
't gaat toch om het vege lijf
dat er voor een fiets en loper
steeds genoegzaam ruimte blijft.
Langzaam rijden, rechts te houden
is 't parool van deze tijd,
maakt ge door 't verkeer geen kennis
met de invaliditeit.*

Wist je dat....

er zich in de collectie van Oud Soetermeer een bodebus bevindt? Dit is een onderscheidingsteken voor de gemeentelijke bode, die berichten bezorgde, assisteerde bij vergaderingen en het college van b. en w. ondersteunde. Bodes waren vroeger herkenbaar door de bus aan hun gordel waarin ze documenten vervoerden. De versiering van die bus heeft zich ontwikkeld tot een onderscheidingsteken van edelmetaal, meestal voorzien van een (gemeente) wapen.

De Zoetermeerse bodebus heeft een parelmoeren wapenschildje, gevat in verguld zilver en dateert uit de tweede helft van de 18e eeuw. In 1806 is hij opnieuw verguld door de Leidse zilversmid Jan Milders (1754-1823). De tot nu toe oudst bekende Zoetermeerse bode is Dirk Berckel (1676). Zegwaart had een eigen bode maar daarvan is geen bodebus bewaard gebleven.

Zoetermeer van boven

Tentoonstelling van luchtfoto's door Jan-Evert Zondag

Niek Nieuwenhuijsen

De Zoetermeerse fotograaf Jan-Evert Zondag kent Zoetermeer als geen ander. En dan met name Zoetermeer vanuit de lucht. Talloze luchtfoto's maakte hij de afgelopen 25 jaar van onze stad. Een selectie daarvan is nu te zien bij het HGOS, Dorpsstraat 132. Zijn bedrijf Ardito bestaat dit jaar ook 25 jaar. Wij spraken met de jubilerende fotograaf.

Van hobbyist naar professional

'Mijn vader was onderwijzer en ging werken in Dokkum, Friesland, waar hij mijn moeder leerde kennen. Mijn ouders gingen in Sneek wonen en daar werd ik in 1963 geboren. Toen mijn vader een functie op een school in Leeuwarden kreeg verhuisden we daarheen. Ik heb er mijn middelbare school gedaan en ben daarna gaan studeren in Groningen. Mijn partner en ik vonden allebei werk in Den Haag en uiteindelijk kwamen we eind jaren (19)80 terecht in Zoetermeer.

In Groningen studeerde ik Scheikunde en meer specifiek Anorganische Chemie met als bijvak Informatica. Van daaruit kwam ik in de automatisering terecht, met een baan bij de Postbank. In dat werk kreeg ik steeds meer oog voor compositie. Ik heb altijd wel een beeldende inslag gehad met fotografie als hobby. Vlak voor de eeuwwisseling ging ik werken bij een adviesbureau in Zoetermeer. En toen begon het langzaam wel te kriebelen om vanuit mijn hobby als zelfstandige in de fotografie aan de slag te gaan. De digitale fotografie was in opkomst en dat sprak mij enorm aan. Veel bestaande fotografen wilden daar nog niet aan in het

begin, omdat ze de kwaliteit nog niet goed genoeg vonden. Maar ik kwam uit een andere discipline, de Informatica, de wereld van 'beelden zijn bits, nullen en enen'. Bij mij viel alles op een bepaald moment op z'n plek en ik waagde de stap. In 2000 richtte ik mijn bedrijf Ardito op, nu 25 jaar geleden, en in april 2001 ben ik daadwerkelijk zelfstandig begonnen.

Blik verruimen

In 1999 startte ik als podium- en theaterfotograaf, ook voor het Centrum voor Kunst en Cultuur (CKC) in Zoetermeer. Dat heb ik zes jaar lang als specialisme beoefend. Ook was ik een aantal jaren de huisfotograaf van het Prinses Christina Concours (voor jong muzikaal talent), maar ook van het CKC en een aantal Haagse theater- en dansgroepen. Mijn grote voorbeeld was de theaterfotograaf Pan Sok met zijn directe stijl in zwart/wit. Hij werkte analoog, ik digitaal.

Door bezuinigingen in de jaren 2004-2005 in de theaterwereld liep het aantal opdrachten daar terug. Tegelijkertijd stak bij mij de zogenaamde 'seven year itch' de kop op: er ontstond een verzadiging van het fotowerk waarmee ik bezig was en ik wilde mijn blik verruimen. In diezelfde tijd werd ik ziek en ook dat hielp mee om me te bezinnen. Ik zocht en vond vanaf dat moment naast mijn theaterfotografie ook andere werkterreinen en uitdagingen. Bedrijfsfotografie werd mijn nieuwe werkveld: mensen aan het werk, machines en installaties, interieurs en exterieurs van bedrijven. Bij sommige opdrachten en objecten kwam ik er achter dat ze -letterlijk- te groot waren. Dan moet je de lucht in, op

“Zoetermeer verandert voortdurend.
De luchtfoto die ik vandaag maak is
morgen geschiedschrijving!”

Jan-Evert Zondag bij de Cessna 172

een ladder gaan staan, vanuit een ander -hoger- gebouw kijken. En dan denk je toch ook al gauw aan een vliegtuig. Drones waren toen net in opkomst, maar nog wel erg groot en vooral duur.

De Gemeente Zoetermeer was vanaf het begin al opdrachtgever voor mijn 'gewone' foto's, maar nu waren ze nieuwsgierig wat mijn luchtfotografie hen kon brengen. De eerste opdracht was het vanuit de lucht vastleggen van alle sportaccommodaties in Zoeter-

meer. Aanvankelijk gebruikte ik mijn standaard fotoapparatuur, maar later schakelde ik over naar 100 megapixels voor veel scherpere en meer gedetailleerde foto's. Zulke foto's kun je ook veel groter afdrukken.

Naast bedrijfsfotografie is mijn specialisatie toch vooral luchtfotografie en 3D-registraties (zie kader). Maar theaterfotografie blijft leuk en is nooit helemaal weg. Ik werk zo nu en dan nog voor een aantal culturele instellingen in Zoetermeer, bijvoorbeeld bij prijsuitreikingen of andere evenementen.

Zoetermeer van boven

Zoetermeer toont vanuit de lucht een mooie staalkaart van architectuur en stedenbouwkundige stijlen. Je ziet het ruitenpatroon, de bloemkoolwijk Seghwaert, de grote vormen, maar ook het kleine, zoals de Dorpsstraat met lintbebouwing. De watertoren, die behoort bij de 'Old Five', is ook bijzonder vanuit de lucht. Daar hebben ze stedenbouwkundig iets heel moois van gemaakt. Het Stadshart blijft leuk om te fotograferen omdat dat gebied altijd in ontwikkeling is. Ook in de woonwijken zie ik steeds weer nieuwe dingen. In de wijk Rokkeveen zie je van boven de driehoekige Floriadevorm heel duidelijk terug. Zoetermeer is niet mijn enige onderwerp. Bij mijn honderdste vlucht heb ik zoveel mogelijk provinciehoofdsteden gefotografeerd.

De watertoren aan de Derde Stationsstraat, 2009 (Foto Jan-Evert Zondag / Ardito)

Ook dijklichamen, waterwerken en tunnels, zoals die in de A2 bij Maastricht. Ooit kreeg de piloot vlakbij een militaire luchthaven te horen dat we vooral niet mochten dalen omdat er op dat moment een Chinook helikopter onder ons doorvloog. Dat waren wel spannende momenten. Vanaf luchthaven Rotterdam-The Hague vlieg ik met een vast vliegbedrijf, meestal in een Cessna 172 met de vleugels boven, zodat ze niet in de weg zitten als je fotografeert. En ik maak vooral gebruik van meer ervaren piloten, want er moeten zo nu en dan heel aparte vliegbewegingen worden uitgehaald om iets op de gewenste manier in beeld te krijgen. Ik zit meestal links van de piloot, als aan die kant het raam tenminste open kan.

Vrij werk

Het komt regelmatig voor dat ik vanuit zo'n vliegtuig ook foto's maak waarvoor ik geen opdracht heb. Dan zie ik onverwachts iets moois of opvallends. Toen het HGOS in 2011, na een prijsvraag onder de bevolking, de Zoetermeerse 'Old Five' vaststelde heb ik die vijf objecten gefotografeerd. Ook bepaalde sneeuwpatronen, vormen en lijnen vanuit de lucht heb ik vastgelegd. Die foto's zijn ook te zien bij de tentoonstelling 'Zoetermeer van boven'.

Het voormalige Floriade terrein in Rokkeveen, 2023 (Foto Jan-Evert Zondag / Ardito)

Waarom 'Ardito' als naam?

'Ik wilde een bedrijfsnaam en niet een persoonsnaam. Want je doet fotowerk vaak niet in je eentje. Mensen kunnen werken onder die bedrijfsnaam, maar wel met hun eigen naam op de aftiteling staan. Ik noem dat de 'Wet van behoud van ego'. Maar ook: mijn achternaam begint met een 'Z' en ik was op zoek naar een bedrijfsnaam met een 'A', want dan sta je bovenaan in lijstjes. Ik ben gaan bladeren in een muzieklexicon uit 1957, zocht iets wat ook kracht uitstraalt en toen kwam daar 'Ardito' uit. Een stukje historie: een oude muzikterm nieuw leven inblazen.

3D fotografie

Jan-Evert Zondag maakt ook 3D-registraties van gebouwen zoals monumentale kerken, molens, musea, scholen, vergadercentra en dergelijke. De objecten worden in lengte, breedte én diepte weergegeven. Ook de tentoonstellingen van Oud Soetermeer worden door hem in 3D vastgelegd. Bij het bekijken van deze registraties kunt u thuis in uw eigen tempo een virtuele wandeling maken door die gebouwen of tentoonstellingen. Je beleeft het alsof je er middenin staat! Te zien op de websites www.ardito.nl/omdo79 of www.oudsoetermeer.nl

Zoetermeer rond de A 12, 2014 (Foto Jan-Evert Zondag / Ardito)

Nieuwe series ansichtkaarten

Speciaal ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Zoetermeer van boven' brengt HGOS twee nieuwe series ansichtkaarten uit.

Eén serie noemen we de 'Old Five': Oude Kerk, Watertoren, Hoeve Meerzicht, Molen De Hoop en de Meerpolder. Vijf fraaie luchtfoto's!

De tweede serie noemen we 'Zoetermeer van boven'. Vijf bijzondere foto's van Zoetermeer vanuit de lucht met het thema vormen & lijnen. Vanaf nu te koop bij HGOS, Dorpsstraat 132.

Foto: Molen De Hoop

Te zien op de websites www.ardito.nl/omdo79 of <https://www.ardito.eu/clients/hgos/>

Nieuwe aanwinsten

De afgelopen maanden is HGOS weer verblijd met mooie aanwinsten voor de collectie. Twee daarvan zijn hier uitgelicht: de heer Duijzer schonk een prent en de heer Mets had Zoetermeers inpakpapier voor ons.

Het inpakpapier heeft een voor de jaren rond 1935 typerende versiering. Het werd gedrukt door Koldewijn Apeldoorn voor klompen- en schoenenhandelaar G.A. Oosterom, die zich in 1934 in Zegwaart vestigde. Hij overleed helaas al in 1939. Zijn weduwe en later zijn zoon Jacques van Oosterom zetten de winkel voort.

De gravure door Frans Hogenberg is fraai ingekleurd en toont het strijdgebied rond het ontzet van Leiden in 1574, zoals men zich dat omstreeks 1600 herinnerde. Onderaan de prent staat een gedicht waarin het een wonder boven wonder wordt genoemd dat een klein aantal prinsgezinden door het onder water zetten van het land vele honderden Spanjaarden verdreven.

't Kaashuys
vers vriendelijk vakkundig

Voor iedere gelegenheid een heerlijke kaas, wijn of notenmix

kaas

noten

wijn

olijven

't Kaashuys Zoetermeer
Dorpsstraat 103
079-3167616

't Kaashuys Reeuwijk
Miereakker 8
0182-300797

Wist je dat....

het Historisch Genootschap Oud Soetermeer vier keer per jaar een digitale nieuwsbrief uitgeeft?

Graag houden wij u via email op de hoogte van nieuws over Oud Soetermeer, bijvoorbeeld in de vorm van aankondigingen en de NieuwsFlits.

U kunt uw email-adres doorgeven (indien nog niet eerder gedaan) aan ledenadministratie@oudsoetermeer.nl met vermelding van uw naam en adres.

Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

- C. Hartog-Kneppers, Voorburg
- M. Leegwater, Zoetermeer
- M. van Nelfen, Zoetermeer
- M. de Oude, Zoetermeer

Aanmelden als lid kan via www.oudsoetermeer.nl of per post via Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres, geboortedatum, m/v, email-adres en of u zich opgeeft als lid, jeugdlid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Graag houden wij u via email op de hoogte van nieuws betreffende Oud Soetermeer, bijvoorbeeld in de vorm van aankondigingen en de NieuwsFlits. U kunt uw email-adres doorgeven (indien nog niet eerder gedaan) aan ledenadministratie@oudsoetermeer.nl, met vermelding van uw naam en adres.

Verkoopplannen?

Taxatierapport of waardebeoordeling van uw woning nodig?

Neem voor een vrijblijvende afspraak gerust contact op met ons kantoor.

Jenné | Baars | Jenné

Schoutenhoek 40 Zoetermeer
T. 079 - 323 88 38
info@demakelaars.nu
www.demakelaars.nu

Overtuig uw relaties met professioneel beeld.
Luchtfotografie, interactieve 3D-modellen,
virtual tours, bedrijfsfotografie.
www.ardito.nl - 079-3436003 - info@ardito.nl

energie in beeld
ardito

Laat uw oude films digitaliseren door FOTO LINTHOUT!

Wij zetten al uw films, banden, dia's...

...over op één handige USB-stick!

Maar u kunt natuurlijk ook bij ons terecht voor:

- * Foto- en video-apparatuur
- * Pasfoto's zonder afspraak
- * Foto's afdrukken direct klaar
- * Fotoshoots en Trouwreportages!

FOTO LINTHOUT
al sinds 1952 dé vakfotograaf!

Dorpsstraat 68
2712 AM
Zoetermeer

tel. 079 316 3084
www.fotolinhout.nl
info@fotolinhout.nl

Nieuws uit het Stadsarchief
Leonard Korevaar

Zoetermeer, steeds ondernemend

In 1999 introduceerde de gemeente de slogan 'Zoetermeer, steeds ondernemend'. Hiermee wilde de gemeente Zoetermeer zich profileren als 'een moderne, aantrekkelijke en zelfstandige stad'. De slogan was daarmee vooral gericht op het heden en de toekomst. Hij is echter ook goed van toepassing op het verleden van de stad. Zoetermeer is immers de plek waar bekende ondernemingen zoals Nutricia, De Spar, en Van der Spek zijn ontstaan. De belangen van Zoetermeerse ondernemers worden op dit moment behartigd door Netwerk Zoetermeer. Hoewel Netwerk Zoetermeer pas een jaar bestaat, gaat de geschiedenis van deze organisatie terug tot de tijd dat Zoetermeer nog een ondernemend dorp was. Dit jaar is een nieuw deel van deze geschiedenis toegankelijk geworden bij het Stadsarchief.

Verenigingen, verbonden, raden en comités

Netwerk Zoetermeer ontstond in 2021 uit een fusie van de Raad voor Ondernemend Zoetermeer (ROVZ) en Floravontuur Promotie. De Raad voor Ondernemend Zoetermeer ontstond op haar beurt in 1999 uit een fusie van de Raad voor Handel en Industrie Zoetermeer (RHIZ) en de Ondernemersvereniging Zoetermeer (OVZ). Floravontuur Promotie ontstond al enkele jaren eerder uit de projectgroep Floravontuur die tijdens de Floriade in 1992 activiteiten organiseerde. Floravontuur Promotie had als doel om door middel van evenementen 'de betrokkenheid van de Zoetermeerse burger bij zijn stad te vergroten en de naamsbekendheid van Zoetermeer buiten haar stadsgrenzen in positieve zin te beïnvloeden'.

De Raad voor Handel en Industrie vertegenwoordigde enkele decennia de belangen van bekende Zoetermeerse bedrijven. RHIZ werd in 1965 opgericht nadat tijdens een aandeelhoudersvergadering van de NV Zoetermeerse Industriebelangen was geconstateerd dat 'een vereniging zeer nuttig zal kunnen zijn voor onderlinge steun in diverse aangelegenheden voor contact met het gemeentebestuur en hogere overheden'. Bij de oprichting telde RHIZ elf leden. Dit waren Brinkers Margarine, Nutricia, N.V. Brinkrode, Rubox, N.V.

Hopman, Bontenbal, Van der Spek, De Spar, Wilmod, Zephyr en Tamson. In eerste instantie vertegenwoordigde RHIZ alleen de belangen van bedrijven werkzaam in de handel en industrie. Later kwam hier dienstverlening bij.

In 1977 fuseerden de plaatselijke afdelingen van het Koninklijk Nederlands Ondernemers Verbond (KNOV), het Christelijk Nederlands Ondernemers Verbond (CNOV), het Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond (NCOV) en de Samenwerkende Middenstand Zoetermeer (SAMIZO) tot Ondernemersvereniging Zoetermeer. De OVZ had tot doel 'de behartiging van de sociaal-economische belangen van haar leden op plaatselijke en regionaal niveau, op basis van vrije on-

Oprichting van SAMIZO in 1959. Staand vlnr: Tinus van Herwijnen (lingerie), Maarten Westerduin (drogisterij), Cas Fischer (bazar), Bart van Veen (schoenhandel) en Arie van Waaij (meubelen); zittend: Frans Rademaker (smederij), Cor van der Werf (schilder), Leendert Roos (warenhuis), Arie Groenheijde (kolenhandel) en Cor Meijer (elektriciteitsbedrijf).

dernemingsgewijze productie'. Hiervoor werd onder andere door elk winkelcentrum in Zoetermeer een vertegenwoordiger aangewezen die plaatsnam in het bestuur van OVZ.

De plaatselijke wortels van de OVZ lagen in de jaren '50 van de twintigste eeuw. De RK Middenstandsvereniging en de middenstandsvereniging Aller Belang waren toen gezamenlijk actief onder de naam 'Comité SAMIZO'. Dit comité voerde 'actie in de ruimste zin ter propagering en stimulering van het kopen van het publiek bij de Zoetermeerse middenstand'. In 1965 werd het comité omgevormd tot de Stichting Samenwerkingsorgaan van de Middenstandsverenigingen te Zoetermeer, waarin de RK Middenstandsvereniging Zoetermeer, de Christelijke Middenstandsvereniging Zoetermeer en afdeling Zoetermeer van de Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond waren vertegenwoordigd.

Ondernemers- en middenstandsverenigingen in het archief

Bij het Stadsarchief is een deel van de geschiedenis van de Zoetermeerse ondernemers- en middenstandsverenigingen terug te vinden. Zo werd in 2001 het archief van OVZ in bewaring gegeven (aangevuld in 2004 en 2020). Ook het archief van RHIZ en middenstandsvereniging Aller Belang zijn bij het Stadsarchief terug te vinden. Hoewel in de gemeentelijke archieven enkele dossiers aanwezig zijn over het ontstaan van Floravontuur Promotie, heeft het archief van deze stichting het Stadsarchief nog niet bereikt. Hetzelfde geldt voor het archief van ROVZ.

Naast de eerder genoemde archieven beheert het Stadsarchief het archief van SAMIZO. Het archief van deze middenstandsvereniging werd in 2022 door het HGOS aan het Stadsarchief geschonken en is recent geïnterpreteerd. In het archief zijn naast stukken over de oprichting, financiën en notulen ook stukken te vinden over de winkelweekacties, etalageacties, braderieën, sinterklaasintochten en (kinder)toneelvoorstellingen

die de SAMIZO organiseerde. Door de overdracht en inventarisatie van het archief is weer een stukje van de geschiedenis van de 'steeds ondernemende' stad Zoetermeer bewaard gebleven en toegankelijk voor geïnteresseerden.

Bronnen:

- Archief 015. Fragmentarchieven instellingen en bedrijven, bestanddeel 26 (Algemene Middenstandsvereniging Aller Belang, 1933-1955)
- Inventaris archief 053. Ondernemersvereniging Zoetermeer (OVZ), 1974-1999
- Inventaris archief 090. Comité Samenwerkende Middenstandsverenigingen Zoetermeer (Comité SAMIZO) en Stichting Samenwerkingsorgaan van de Middenstandsverenigingen te Zoetermeer (Stichting SAMIZO), 1950-1983
- Inventaris archief 099. Raad voor Handel en Industrie (RHIZ), 1965-2001

De Skyline

Eric Brunings

Tijdens mijn vakantie las ik op een Zoetermeerse site een artikel met de vraag waarom jij het fijn vindt om weer thuis te komen. Vervolgens waren er wat redenen die dat fijne gevoel van thuis komen in Zoetermeer zouden moeten verklaren. Er ontbraken overigens wel de meest logische, zoals lekker weer je eigen bed, douchen in je eigen badkamer en het zien van de mensen die je toch gemist hebt. Maar dat geldt niet specifiek voor Zoetermeer. Natuurlijk is het fijn als je na een vakantie weer veilig terug bent in Zoetermeer, de stad waarin je leeft.

Over één van de in dat artikel gedane suggesties moet ik echt even nadenken. Letterlijk stond er: Dat gevoel van thuiskomen krijgen sommigen al van de skyline van Zoetermeer in de verte. Ik wist eigenlijk niet dat wij een skyline hadden. Van welke kant moet je, na je vakantie, Zoetermeer dan wel binnen komen rijden?

Natuurlijk hebben wij een aantal markante gebouwen zoals de watertoren, de molen en de Burgemeester Waaijer fietsbrug. Maar vormen zij een skyline zoals die van bijvoorbeeld Rotterdam? Als getogen Rotterdammer gaat mijn hart inderdaad een beetje open als ik over de Maasboulevard de stad binnen kom rijden. De vele gebouwen die de Nieuwe Maas omringen, de Willemsbrug, de Erasmusbrug en hotel New York in de verte, vormen een indrukwekkende skyline. Ik kan mij dan ook levendig voorstellen dat dat gevoel van thuiskomen en het weer zien van de skyline van Rotterdam, voor de Rotterdammers aanzienlijk meer geldt dan voor ons Zoetermeerders.

Begrijp mij goed, ook ik ben iedere vakantie blij als we weer veilig thuis zijn. En de eerste dagen na mijn vakantie pak ik in de regel de fiets en fiets over de Burgemeester Waaijerbrug. Voor mij een opvallend stukje architectuur waar je als Zoetermeerder blij van wordt.

Historisch Genootschap Oud Soetermeer

Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer
079 319 06 83
info@oudsoetermeer.nl

Ledenadministratie en bezorging:
Dick de Kler 06 1988 3301
ledenadministratie@oudsoetermeer.nl

Dagelijks bestuur

Jan de Ruiter 06 2126 5975
voorzitter@oudsoetermeer.nl
Bert van Eken 06 5434 6224
secretariaat@oudsoetermeer.nl
Peter Bazan 06 3955 4442
penningmeester@oudsoetermeer.nl

Werkgroepen en commissies

Werkgroep Collectie:
collectie@oudsoetermeer.nl
Commissie Historisch Erfgoed:
che@oudsoetermeer.nl
Genealogische Werkgroep:
gww@oudsoetermeer.nl
Leesgroep Lastige Letters:
paleografie@oudsoetermeer.nl
Filmwerkgroep:
wbbg@oudsoetermeer.nl

Bankrekeningnummer
NL 68 ABNA 06 13 09 20 07

Zomaar een straat:

M.C. Escherpad

Toen de paden in de Nieuwe Driemanspolder in 2020 een naam moesten krijgen, vroegen bewoners aandacht voor de verbinding met Maurits Cornelis Escher (1898-1972), de beroemde graficus.

De familie van zijn moeder Gleichman liet hier in 1880 de boerderij Voorweg 153 bouwen. Al eerder stond hier een boerderij die in 1833 door Johanna Cremer, weduwe van Johann

(foto: Joop en Ria Moers)

George Gleichman werd verpacht aan Hendrik van Dorp. Zijn zoon Willem van Dorp maakte in 1880 de nieuwbouw van de boerderij mee. M.C. Escher erfde het bedrijf van zijn moeder Sara Adriana Gleichman. De eigenaren hadden altijd veel belangstelling voor het reilen en zeilen van het bedrijf, dat verpacht werd. Tijdens de hongerwinter waren hier twee zoons van Escher ondergebracht. In 1954 verkocht hij de boerderij aan de familie Van Dorp, die hier nu nog woont. De paden in de Nieuwe Driemanspolder zijn vernoemd naar libellen maar Maurits Escher kreeg zijn eigen pad.

Ruim 100 jaar vakmanschap en deskundigheid
in nieuwbouw, verbouw, onderhoud en renovatie.

www.gebrhuurman.nl

Uitreiking tiende Jan van der Spekprijs

Aan het einde van de succesvol verlopen Open Monumentendag op zaterdag 13 september serveerde HGOS de kers op de taart in de vorm van de bekendmaking en uitreiking van de tiende Jan van der Spek prijs. De Commissie Historisch Erfgoed (CHE) had drie genomineerden voorgedragen. De eigenaren hebben zich allen bijzonder ingespannen om hun woning te renoveren en daarmee ook te behouden als cultuurhistorisch erfgoed voor Zoetermeer. Het ging om de volgende gemeentelijke monumenten:

- * boerderij Weltevreden aan de Vierde Stationsstraat 442, bouwjaar 1905
- * de woning met praktijkruimte aan de Julianalaan 1, bouwjaar 1958
- * de woning aan de Brinkershof 17 te Zoetermeer (voorheen Vlamingstraat 57), bouwjaar 1915

De keuze was bij deze tiende editie verre van eenvoudig. Cruciaal voor het bepalen van de winnaar is de toets in hoeverre de eigenaar er bij de renovatie in is geslaagd om de woning in zo oorspronkelijk mogelijk staat terug te brengen. Na rijp beraad kwam het HGOS-bestuur tot de conclusie dat de renovatie van Julianalaan 1 daarin het meest is geslaagd. Eervolle vermeldingen gingen naar de boerderij Weltevreden en Brinkershof 17.

Voorzitter Jan der Ruiters reikte de glazen schaal met inscriptie en gepersonaliseerde aandenkens uit. Alle renovaties hebben met buitengewone inzet, creativiteit en ook doorzettingsvermogen van de eigenaren enorm bijgedragen aan het behoud van cultuur-historisch erfgoed in Zoetermeer.

De volgende Jan van der Spekprijs zal in 2027 worden uitgereikt. Mocht u de komende jaren van renovaties weten die tot behoud van erfgoed strekken en die wellicht in aanmerking zouden kunnen komen voor deze verkiezing dan kunt u uw suggesties mailen naar che@oudsoetermeer.nl

*Boerderij Weltevreden
Vierde Stationsstraat 442
bouwjaar 1905*

*De woning aan de Brinkershof 17
voorheen Vlamingstraat 57
bouwjaar 1915*

*Dhr. Van Rijn (ontwikkelaar Brinkershof),
mevr. Lechner en dhr. Van Adrichem (boerderij Weltevreden),
Jan de Ruiters, dhr. en mevr. Klaver (Julianalaan 1) en de dhr. Kerstjens en mevr. Van der Vliet (Brinkershof 17)*

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met hun steun de activiteiten van Oud Soetermeer mogelijk.

Bouwmarkt De Bouwhof
www.bouwhof.com

Cammeraat IJzerwaren
www.cammeraat.nl

Flaire Online diensten
www.flaire.nl

Diervoeders Zoetermeer
www.dievoederszoetermeer.nl

Van As | Oviron makelaars & taxateurs
www.vanas-oviron.nl

Henneken Radio en TV
www.radiohenneken.nl

Van der Slik Caravan Centrum
www.vanderslik.nl

Bode Scholten BV
www.bode-scholten.nl

Heijboer Groep
www.blomsma.nl

Wilt u ook adverteren? Neem contact op met de penningmeester:
penningmeester@oudsoetermeer.nl

Colofon

Redactie: R. Grootveld, R. Tousain, T. Vermeulen en D. Dijkstra
redactie@oudsoetermeer.nl

Vormgeving: R. Tousain

Uitgave: HGOS

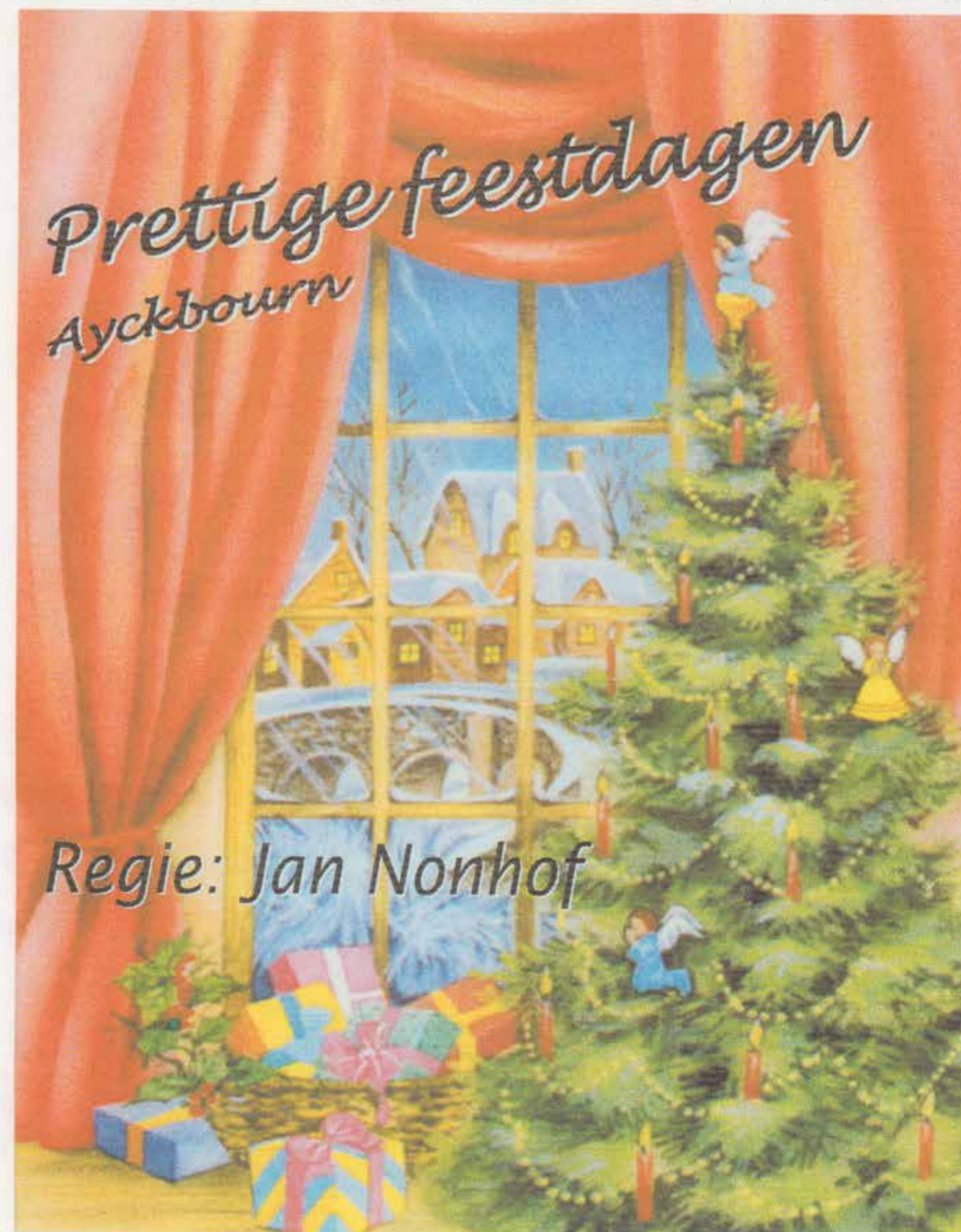
ISSN: 1384-7260

Drukwerk: DIGITALLI.NL

Afbeeldingen zijn afkomstig uit de collectie van Oud Soetermeer, tenzij anders vermeld

Kopijdatum 't Seghen Waert vrijdag 14 januari
www.oudsoetermeer.nl

Zoetermeerse Comedie

31 maart, 1 april en 2 april 2000. Aanvang 20.30 uur
Stadstheater Zoetermeer, telefoon: (079) 342 75 65
Fl. 15,-. Met kortingspas: fl. 12,50

Alles over de geschiedenis van Zoetermeer

*Deze beiden koren zijn welken in vroegeren Jaeren,
Daer Spaetes kuyfvalk ontgemaet —
Men vrende veele almeer het land;
Daer tot dit zal hield veele Gemen in Keurenaren.*

Wat doet het Historisch Genootschap voor u?

Maar liefst 50 vrijwilligers zijn dagelijks bezig de geschiedenis van Zoetermeer bijeen te brengen en uit te dragen. Wij kunnen u helpen bij stamboomonderzoek, u de kunst bijbrengen van oud schrift en films en lezingen voor u verzorgen. We plaatsen ook erfgoedborden en hebben verstand van monumenten.

Lees ons tijdschrift 't Seghen Waert of koop één van de boeken over de geschiedenis van Zoetermeer en Zegwaart.

Word lid voor slechts €21,00 per jaar.
U kunt zich aanmelden via onze website of
loop gewoon eens binnen. De koffie staat klaar.

**Word
ook lid!**

Historisch Genootschap

Oud Soetermeer

Dorpsstraat 132
2712 AN Zoetermeer
Telefoon: (079) 319 06 83
www.oudsoetermeer.nl

Openingstijden:
maandag 19.30 - 22.00 uur
woensdag 13.00 - 17.00 uur
zaterdag 13.00 - 17.00 uur

